

gelegen aan de weg Gemert-Handel, linkerzijde, juist over de Rips. Bij mijn weten is deze naam geheel in onbruik geraakt.

De andere bezittingen van de Duitse Orde waren circa 1785: het kasteel met landerijen; de Voortse Hoeve, links aan de weg Gmert-Handel; de Hoeve op Handel, links, even vóór de kerk; de hoeve op Milschot; de hoeve Nieuwehuize bij Milschot; de Nieuwe Hoeve op Milschot; de Hoofsche Hoeve onder Erp; de Hoeve Esp onder Bakel; de beemden van de Orde in het Broek.

Van al deze bezittingen zijn situatiekaarten uit die tijd bekend, iets wat beschouwd kan worden als een zeer verheugend feit, daar oude kaarten zo zeldzaam zijn. Als een gelegenheid zich voordoet, wil ik graag een en ander publiceren. Het is zeker de moeite waard.

M.v.d.Wijst

+

OVER DE PEEL EN DE PEELWERKERS

De aan de oostzijde van Gemert grenzende Peelhorst was van oud een onbevolkt en drassig heide- en turfgebied. De tegenwoordige weg Gemert- Sint Anthonis bestond circa 1900 maar was toen een smalle grindweg.

Bijzonderheden omtrent de Peel-ontginning ver- nam ik van Willem Smits (geb. 1883), die 50 jaren onafgebroken als ploegbaas daaraan gewerkt heeft. Circa 1945 werd hij wegens trouwe dienst beloond met een "medaille van de koningin" die hem door Burgemeester en Wethouders van Gemert en de heer Lambrechts (namens Heide Maatschappij) werd uitgereikt.

In 1895 begon Willem Smits (12 jaar oud) met 't poten van dennen; later heeft hij kilometers waterlossingen (o.a. de Peelse Loop) en sloten gegraven vanaf Hazenhut (bij Merselo) en Stötershut (bij St Anthonis). Hij heeft onder verschillende

grondbezitters gewerkt, nl. Roelvink (eigenaar van de Slink) en Lambrechts (die Cleefswit kocht van notaris van Kemenade). Rechtstreeks kreeg hij te maken met de opzichters: Winkelman, Salm en Veenhuizen en ook met de leerling-opzichters de z.g. "tolleganten" (volgens een zegsman is dit woord afgeleid van theologant, misschien spottend gebruikt voor iemand die nog in opleiding is). Toen Smits zijn peelwerk begon, stonden er slechts enkele behuizingen: Hazenhut, Stötershut, Kraaienhut (tussen Deurne en Venray) en twee huisjes op de Rips. Bij de Kraaienhut was volgens zeggen een schat begraven waarnaar door alle peelwerkers toen ijverig gezocht werd. Helaas tevergeefs, want de weelonen waren erbarmelijk: 90 cent per dag was hoog. De broer van Willem Smits was de hardste "wrocter", hij kwam aan 9 gulden per week. Het loon werd op het gemeentehuis te Bakel godeponeerd en door een van de ploegbazen afgehaald à raison van 5 ct per man. De weg naar het werk werd tot ca 1905 te voet afgelegd via Groeskuilen en Zwarte Water. Men droeg glijklompen (beslagen met leer) en op de rug de "spierzak" met daarin een drinkkruikje en een hinkepootje. Dit laatste waren twee keteltjes verbonden door een beugeltje. In het ene zat "petasie", in het andere soep of pap. Verder 'n pak brood met "vreemd spek" (Amerikaans spek met traansmaak). Aldus uitgerusst trokken de "peeltüters" in gesloten gelederen peelwaarts (de weg zag dan zwart van het volk). Tegen slecht weer beschermden zij zich met een paraplu. Als de lucht was opgeklaard, joegen ze de zes ossen weer voort vaak tot aan de schoft door modder en veen. De oude Jan van Doren en Drieske van der Heyden (De Rips) kunnen hierover nog veel meer vertellen. Momenteel zijn de voornaamste bezitters van de peelgronden de erven Ledeboer (1307 ha en de mijn Laura (900 ha). Deze laatste in het Beestenveld.

M. van der Velden